

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 25 września 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi oddalił wniosek E. S. (1), S. D. i N. S. o zatwierdzenie oświadczeń o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminów do złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku.

Sąd Rejonowy ustalił, że 22 maja 2009 r. E. S. (1) złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po E. S. (2). Nie złożyła w przepisany termin oświadczeń o odrzuceniu spadku w imieniu swoich małoletnich dzieci S. D. i N. S.. Według oświadczenia wnioskodawczyni, została poinformowana przez notariusza, że dzieci będą mogły złożyć oświadczenia do czasu uzyskania przez nie pełnoletności.

Sąd Rejonowy wskazując na przepisy art. 1012 k.c. i art. 1115 k.c. stwierdził, że brak oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w terminie sześciomiesięcznym od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania jest równoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże jeżeli spadkobierca nie jest osobą mającą pełną zdolność do czynności prawnych, brak oświadczenia jest równoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Można wprawdzie uchylić się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku powołując się na art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zdanie pierwsze i § 2, ale brakiem tym nie jest nieznanomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytego obowiązku przy ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego.

Apelację od powyższego postanowienia wywiodła E. S. (1) działająca również w imieniu swoich małoletnich córek, zaskarżając orzeczenie w całości.

Rozstrzygnięciu Sądu Rejonowego skarżące zarzuciły:

- błąd w ustaleniu faktycznym mający wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia poprzez twierdzenie, że wnioskodawczyni nie złożyła w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu córek, bo nie wiedziała jaki jest przedmiot spadku oraz polegający na błędnym wskazaniu spadkodawcy E. S. (2) zamiast G. W.;
- naruszenie prawa materialnego – przepisu art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię „błędu istotnego” w niniejszej sprawie;
- naruszenie przepisów postępowania – przepisu art. 328 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie błędnego uzasadnienia postanowienia, odbiegającego w zupełności od przedmiotu sprawy, przyczyn błędu wnioskodawczyni i opartego na błędnych ustaleniach faktycznych i prawnych.

Wniosły o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyń jest uzasadniona; trafne okazały się zarzuty naruszenia prawa procesowego, jak i prawa materialnego.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów naruszenia prawa procesowego stwierdzić należy, że uzasadnienie zaskarżonego postanowienia zostało sporządzone z naruszeniem przepisu art. 328 § 2 k.p.c. Stosownie do tego przepisu, uzasadnienie orzeczenia powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej orzeczenia z przytoczeniem przepisów prawa. Za ugruntowany w orzecznictwie można uznać pogląd, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę środka zaskarżenia tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie

zawiera wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera tak oczywiste braki, które uniemożliwiają jego kontrolę instancyjną (tak Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniu z 21.01.2010r, I CSK 209/09 opubl: L., w wyroku z 23.04.2010r, II UK 325/09 opubl: L.).

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy nie prowadził postępowania dowodowego i tym można wytłumaczyć ograniczenie ustaleń faktycznych do stwierdzenia, że E. S. (1) złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu własnym i nie złożyła takich oświadczeń w imieniu małoletnich dzieci. Imię i nazwisko spadkodawczyni wskazano błędnie, można to jednak potraktować jako omyłkę pisarską.

Rzecz w tym, że Sąd I instancji nie wyjaśnił podstawy prawnej orzeczenia.

Nie ulega wątpliwości, że w złożonym w sprawie wniosku, samodzielnie sformułowanym przez E. S. (1), małoletnie wnioskodawczynie domagają się zatwierdzenia przez Sąd ich oświadczeń o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczeń o odrzuceniu spadku po G. W.. Powołują się na błąd – w ich przekonaniu prawnie doniosły – polegający na pouczeniu przez notariusza, iż małoletnie wnioskodawczynie mogłyby skutecznie takie oświadczenia złożyć po dojrzeniu do pełnoletniości. Zatem dla prawidłowego rozstrzygnięcia wniosku konieczna była jego ocena pod kątem przesłanek z art. 1019 k.c. i 84 k.c. Tymczasem na podstawie uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia można co najwyżej domyślać się powodów, dla których Sąd I instancji oddalił wniosek. (...) się bowiem na analizie przepisów art. 1012 k.c. i 1015 k.c. (w Kodeksie cywilnym brak przepisu art. 1115). Sąd Rejonowy wprawdzie wskazał na przepisy „art. 1019 par. 2 w zw. z art. 84 par. 1 zdanie 1 oraz par 2” i - jak się wydaje - miał na myśli przepisy Kodeksu cywilnego, ale przesłanek z tych przepisów nie przeanalizował. W ostatnim akapicie uzasadnienia znajduje się stwierdzenie, że interesy dzieci spadkodawczyni są należycie chronione poprzez wprowadzenie fikcji prawnej, że nabyły spadek z dobrodziejstwem inwentarza i małoletnie uczestniczki postępowania nie mają interesu prawnego w uwzględnieniu złożonego przez ich przedstawicielkę ustawową wniosku. Jeżeli brak interesu prawnego wnioskodawczyń był podstawą oddalenia ich wniosku, to nie nastąpiło to w oparciu o przepisy art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 k.c., bo nie przewidują one przesłanki interesu prawnego w uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Zatem, jak trafnie zarzuciły apelujące wnioskodawczynie, treść uzasadnienia nie odnosi się do przedmiotu sprawy i ich wniosku.

Przechodząc do oceny zarzutu naruszenia prawa materialnego, przypomnieć należy, że z treści art. 690 k.p.c. w zw. z art. 1019 k.c. wynika możliwość uchylenia się spadkobiercy od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu lub groźby oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 1019 § 1 k.c. w zw. z art. 84 i 87 k.c.) albo uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia takiego oświadczenia (art. 1019 § 2 k.c.). Spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby w terminie określonym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie. Do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia takiego oświadczenia nie może dojść bez udziału sądu, a stosowne oświadczenia mogą być złożone tylko do protokołu przed sądem (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 kwietnia 2014 roku, II CSK 410/13, opubl. LEX nr 1491256). W rozpoznawanej sprawie rzeczą Sądu było zatem odebranie od wnioskodawczyni E. S. (1) stosownych oświadczeń w imieniu dzieci oraz zbadanie, czy zachowany został termin określony w art. 88 § 2 k.c. i czy okoliczności przez nią wskazywane mogą być uznane za błąd prawnie doniosły w rozumieniu art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c. Zaniechanie powyższych czynności spowodowało naruszenie przepisów prawa materialnego wskazanych w apelacji.

Reasumując: Sąd Rejonowy naruszył zarówno przepisy prawa procesowego, jak i materialnego a waga tych naruszeń uzasadnia stwierdzenie, że nie rozpoznał istotny sprawy. Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie 108 § 2 k.p.c.